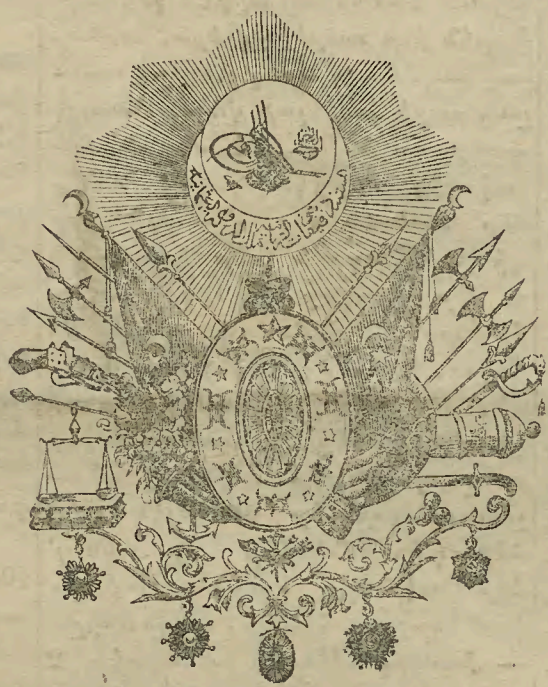

Փոխընդհատ օրերը կը հրահարակուի. — Տա-
րեկան բաժանորդագրին է երկու եւ կես արծաթ Մեծիս
լանիտի վնասելի, քե՛ մայրաքաղաքիս եւ իւր արուար-
անաց եւ քե՛ գաւառաց համար. — Վեց եւ երեք
ամսոց համար ալ բաժանորդ կը կոչուի. — Հասը 40
փարայ է, եւ կը գտնուի մասնաւորապէս Պաշէ-Քարու
օրականն եւ գրականն Միջին եւ Նեան աղայից խա-
նութիւնը: — Մանուկանց տոք 3 դր. է մէկ անգամի հա-
մար: Աւելի ածան կ'ըլլայ աւելի անգամներու համար:

ՀԱՍՏԷ
Օս Տեղիք-Տէր Հ. Մ. ԱԼԱԺԱԺԻԱՆ
Կ. ՊՈՒՆՇԷ
Պաշտոն-Բազար Նափէի խան վերի յարկ քիւ 16

ԹԻԻ 2704 ԵՐԱՐ 1863 — 1866 — 1900 ՕԳՈՍՏՈՍ 19

ՀԱՆԴԵՍ
ԳՍԱՆԵԻ ՀՆԳՍՄԵԱՅ ՅՈՐԵԼԵԱՆԻ ԳԱՀԱԳԱԼՈՒԹԵԱՆ
ՄԵԾ ՍՈՒԼԹԱՆ
ՀԱՄԻՏ ԿԱՅՍԵՐ

Լրագիրս այս առաւօտ մամուլը դուրեւրեալ ատեն, մայրաքաղաքիս ու արուարձա-
նաց դանազան արթնարանը արտաքին կարգի շքով ու լուսով պայծառափայլ զարդար-
ուած՝ Օգոստոսի 19-ին թանկագին կենաց ու փառապանք գահուն համար՝
զանազան լեզուօք բարեմարտութեանց արհեստէր երգերով ու բարձրաձայն աղաղակ-
ներով կամարները կը լինէր այն տակաւին, եւ կրօնական պետք Նորին կայսերական
Մեծութեան գահակալութեան քանեւհնգամայ չըջանի աշխարհաշէն տընութեանց,
մեծամեծ գործոց ու ձեռնարկութեանց յիշատակութիւնը արժանաւոր ներդրումներով
կ'արտասանէին տակաւին, ի ներկայութեան յօգնակուած լուսովութեան ժողովրդոց:
Եւ ահա բովանդակ աշխարհի մայրաքաղաքաց զեղեցիկագոյնն ու նազեղապանն
կոստանդնուպոլիս մայրաքաղաքն օսմանեան իւր բոլոր արուարձաններով՝ այսօր,
ամէն ուրեք, ի ծովու եւ ի ցամաքի, տնայնափող պնդաբարդեալ է օսմանեան դրօշակ-
ներով, զինանշաններով, մահիկներով, մաղթանաց զեղծիւս դրօշակներով, դափնի-
ներով, ծաղիկայ կամարներով, զմաքթներով, եւ միջնաւոր բաղմնազգի ժողովուրդը
խնայ թեամբ ու խայտանք կ'օրհնեն Օգոստոսի 19-ին թանկագին կայսերական
գահակալութեան քանեւհնգամայ Յորեւելեան: Բնական զեղն ու պերճութիւնն եւ
արուեստական ամէն ճարտարութիւնը՝ կարծես՝ մրցամարտ սքանչելի դրօշակ մը դար-
ձուցած են ամբողջ մայրաքաղաքս:

Այսպէս մեծահնգէս ատեն կը կատարուի երկրին բոլոր նահանգներուն մէջ,
մինչեւ իսկ զիւղաներու մէջ, եւ արտաքին թուրքիոյ՝ ամէն ուրեք, ուր օսմանեան
ժողովուրդը կը բնակի, ուր օսմանեան Պետութեան ու Ազգին համակիր ու բարեկամ
կը գտնուի:

Եւ ահա այսօր երկրորդ կայսերական դարձաւորապէս պոլստը կը փութան ի
չորհաւորութիւն, ոչ միայն երկրին վարչական, կրօնական ու զինուորական աւագա-
նին, ոչ միայն սեղանաւորական ու վաճառականական նշանաւոր հաստատութեանց
պետք, սակեալառ ուղերձներով ու արժանաւակցել նուէրներով, այլ երկրորդ Վեհա-
պետաց ներկայացուցիչը՝ թուրքիոյ եւ այլ երկրաց մերձաւոր ու հեռաւոր կողմերէն
հեռագրեր, ուղերձներ, զարմանալան ընծաներ կը տեղան կ'ողողեն կայսերական
պալատը:

Եւ ահա երկրին մամուլն, բաղմնազգի ու բազմաբնու լրագրութիւնը, օսմանեան
թուրքաներով ու զինանշաններով զեղեցիկ իմն պնդաբարդեալ՝ ոսկեղօծ տառերով,
Յորեւելեան պատեհագոյն աւթիւ կը ջանայ՝ մեր Մեծաշուք Վեհապետին բարի բարի
գործոց ու ձեռնարկութեանց ընդհանուր ու ամբողջ յիշատակութիւնն ընել: Բայց չէ
կարելի ճշդիւ ու ամբողջովին թուել Նորին կայսերական Վեհապետութեան սքանչելի
տընութեանց բազմազան արգիւտներն ու արգիւտներն. որ ցարդ իսկի տեսնուած են ի
շինութիւն, ի շքեղութիւն եւ ի նիւթական ու բարոյական զարգացումն ընդարձակածա-
ւայ երկրին եւ բազմամիլիոն ժողովրդեան: Սակայն, Նորին Վեհապետութիւնը բաւա-
կան չհամարի այդ ամենը, — ամէն օր, ամէն վայրկեան, հրամաններ, պատգամներ
կ'արձակէ զարգացման ու բարգաւաճման նորանոր միջոցներու գործադրութեան հա-
մար: Այսօր նորակառուց լարժարանաց բացման կամ հիմնարկութեան հանգէներ կը կա-
տարուին, երկաթուղեաց շինութեան կը ձեռնարկուի, նորանոր կամուրջներ, աղբիւր-
ներ, արթնարաններ եւ այլ կարելորդ ու օգտակար հաստատութիւններ կը բացուին
այսօր ի յարգանս յիշատակի կայսերական Յորեւելեան:

Քանի՜ քաղցր ու հաճելի է մեզ՝ մեր փոքրիկ ուրախ ու զուտ մասնակցի
փառաբանութեանց, բարեխանութեանց ու բարեմարտութեանց, մաղթելով որ երկրին
չատ աւելի երկար կենալ պարգեւէ Նորին Օգոստոսաց Մեծութեան, մաղթելով որ
երկրին անասան պահէ յաւէտ Օսմանեան վեհապետ Պահն, մաղթելով որ
Նորին Օգոստոսաց ամէն Վեհապետութեան շնորհներն ու բարիքն՝ միւս աղգաց
ու ազատէ հետ հանապաղ փայլէ Հայ Ազգն ալ, ինչպէս փայլած է ցարդ, եւ բար-
եացապարտ կը մնայ, մաղթելով որ երկրին ամենայն յաջողութեամբ պատկէ ամե-
նասերելի Վեհապետին ամէն բարի ձեռնարկութիւններն, ամէն բարի բարձրագոյնն
ու առաջադրութիւնները:

ՄԻԱԿԱՆ ՔԱՀԱՆՍՅՔ

Սմէն ժողովուրդը կամ ծուխ երբ
իւր համար քահանայ կ'ընտրէ,
պէտք է ունենայ ի նկատի թէ՛
ընտրողը կարող է՝ հետեւելով
Քրիստոսին՝ կրթել իրեն յանձնուած
ժողովուրդը բարոյապէս, մտաւո-
րապէս, մարմնապէս եւ ցոյց տալ
նորան նիւթականապէս ազատի-
ուելու ճանապարհը: Կարող է
ընտրուած քահանան կառավարել
ընտանիք-կրթարաններ, եկեղեցի-
կրթարան, շուկայ-կրթարան եւ
ուսումնարան: Նստուած քահանան
բարոյապէս, մտաւորապէս եւ
մարմնապէս բաւական զարգացած
է եւ ունի կարողութիւն մարմնա-
ցնելու, կատարելու, ի գործ դը-
նելու ամէն բարի միտք եւ խօսք:
Կարող է զոհել իւր ուրիշներին, ծխ-
կան ժողովուրդներին օգնել, կարող է
իւր անձն ալ հարկաւոր եղած ժա-
մանակ՝ զոհել իւր հօտի բարոյա-
կոն, մտաւորական, մարմնական եւ
նիւթական կանոնաւոր զարգացման
համար... Եթէ կարող է վերո-
գրեալները անել եւ ունենալ պատ-
րաստութիւն այդ ամենը անելու,
այն ժամանակ հաստատապէս պէտք
է ասել, որ այդ տեսակ քահա-
նայը Քրիստոսին հետեւող, Նորան
նմանելու նպատակ ունեցող են...
Իսկ եթէ ընտրուած քահանան
վերագրեալներէ եւ ոչ մինը չի կա-
րող անել, եւ չունի ոչ մի պատ-
րաստութիւն այդ ամենը անելու,
այն ժամանակ նորան, քահանային,
պիտի ք սովորեցնել... կամ ցոյց տալ
սովորելու համապարհը...

Ո՛ւմ յայտնի չէ, որ ժողովուրդ-
ները կարող չեն Քրիստոսին հետե-
ւող անձը իրենց համար քահանայ
ընտրել, որովհետեւ նոքա, ժողո-
վուրդները, կը սիրեն եւ կ'ուզեն,
որ իրենց ընտրած քահանան լինի
միայն կատարող եկեղեցւոյ բոլոր
խորհուրդները, կարգերը եւ ծէ-
սերը չոր ու ցամաք կերպով մի
կողմէ՝ եւ իրենց բոլոր քահանայը
ներքէ միւս կողմէ՝ եւ յիշատի, քա-
հանայ ընտրող ժողովուրդներէ ո՛ր
յանձն կ'առնուի խրատուելու նպա-
տակով՝ երբեմն կամ շատ անգամ
յանդիմանելով Քրիստոսին հետեւող
քահանայէ: Կամ քահանայ ընտրող
ժողովուրդը Քրիստոսին հետեւող
քահանայն կը թողնուի իւր պաշտօնը
զտուեանակալու: Եւ իսկ հան զրա-
պետալով եւ խաչելով՝ նորա կենե-
րին վերջ չի դնել: Քրիստոս հազ-
ւով եւ ճշմարտութիւնով ծառայեց
իւր երկնաւոր Հօրը եւ մարդկանց:
Մարդիկ Նորան դորա համար ըս-
պանեցին, խաչեցին... Եթէ նա,
Քրիստոս, ձեւապաշտ, չոր ու ցա-
մաք կերպով հրէից ծէսերը կատա-
րող եւ ըստ նոքա քահանայներէ
կենցաղավարող լինէր, նա իւր
ընական մահով կը մեռնէր եւ մին-
չեւ մեռնելը միշտ սեղանակից կը
լինէր Պիղատոսին, Հերովդէսին
Արքային եւ Կայսրականներին...
Բայց իւր մահուան վերջը յաւիտե-
ան կը մեռնէր... Եւ չի յիշուի,
ինչպէս չին յիշուի այն ամենայն
անձինք, որոնք կ'ապրին ժողովուրդ-

դեան քահանայները կատարելով՝
իւրենց նիւթական շահերը չի կո-
րուսանելու եւ աւելացնելու համար:
Նորա եւ նորա Աստուծային վարդապե-
տութեան յարութեան վերականգնուելու
մասին խօսք ալ չէր կարող լինել
այն ժամանակ:

Որովհետեւ այժմ գրեթէ չկան
ժողովուրդաց բարոյական, մտաւորա-
կան, մարմնական եւ նիւթական
կանոնաւոր զարգացման գործին
նուիրող, զոհող եւ խաչող հոգեւո-
րականներ, ուստի անկախած
կարելի է եւ ասել թէ՛ Քրիստոսին
հետեւող, Նորա նման կենցաղա-
վարող, խօսող եւ գործող հոգեւո-
րական ալ գրեթէ չկայ: Իսկ մեզ,
այդ տեսակ հոգեւորական եւ աշ-
խարհական՝ գեթ մի քանի հատ
անհրաժեշտ է ունենալ, որով
կարելի կ'ըլլայ զարգանալ բարոյապէս,
մտաւորապէս, մարմնապէս եւ նիւթապէս:

Մինք բոլոր հոգեւորականներս՝
համեմատելով բոլոր աշխարհական-
ներէ հետ՝ բարոյական, մտաւորա-
կան, մարմնական եւ նիւթական
զարգացման կողմէ աւելի ստոր
աստիճանի վրայ կը գտնուինք, եւ
or or ալ կախարհի մեզ նմաններով
ստուարացնել մեր բարեւոյ զարգացման
ստոր աստիճանի վրայ գտնուող շարքեր,
քան թէ աշխարհականները:

Քրիստոս ալ իւր շարժական ուսում-
նարանի մէջ ընդունեց տասն եւ
երկու զրեթէ բոլորովին անուս,
անկրթ աշակերտներ: Ուսումնա-
րաններէ մէջ առհասարակ անուս,
անկրթ եւ անգրագէտ աշակերտ-
ներ կ'ընդունուին, որ ուսում առ-
նուն, կրթուին եւ գրագիտութիւն
սովորին:

Այժմայ ուսումնարաններէ մէջ
ուսուցիչը եւ ուսուցչապետը կա-
ւանդ են իւրենց աշակերտներին
եւ աշակերտուհիներին միայն այն
դիտութիւնները, որոնք զմարդիկ
կը կրթեն մտաւորապէս: Քրիստոս իւր
շարժական ուսումնարանի մէջ կ'առնե-
րէր այն գիտութիւնը, որն մարդիկ
կը կրթէ բարոյապէս, այսինքն
բարոյապիտիւնը, որն գիտութիւն-
ներէ գիտութիւն ալ կը կոչուի...
որն միւս գիտութիւններէ համար
զիկ ու խախտի է:

Ո՛վ չի կարէ մեզմէ, որ Քրիստոս
երեք տարուայ մէջ կարողացաւ իւր
11 աշակերտները բարոյագիտուե-
լթեան մէջ այնքան բաւ կրթել, որ
նոքա Քրիստոսին մահուանէ եւ Յա-
րութեանէ վերջը յարաբերուին
նորա սովորեցրած բարոյագիտու-
թեան ամենայն տեղ աներկիւղ
կերպով նոյն աւանդելով, դասա-
խօսելով, քարոզելով եւ սերտով
մեռնելով Քրիստոսին նման՝ զանա-
զան աշխարհներէ մէջ:

Անուս, անկրթ եւ անգրագէտ
հոգեւորականներ մեր մէջ շատ շատ
են: Ու քացող Պետութեան, վատագի-
նուցաներ, հալածող Ստոյններ ալ
քիչ չեն... Մեզ կը պակասին
Քրիստոսի շարժական ուսումնարան-
ները եւ նոյն զեկալարները...
բարոյագիտութեան դասեր մեզ
ստուգներ, որպէս զի կարող լինինք
մի օր առել լի՛ն՝ օկեցնելը քիչ շատ

վաղա՛ Գարիթօն և թիկնապահ Կան
նոսթալթի: Գարիթօն Կանադայի տու-
թեան կողմանէ՝ հեծելազորաց ճիւ-
ղին տնօրէն զօրավար Պուանչ և հա-
րիւրապետ Սէնթ — իւլեռ: Իտալիոյ
թագաւորին կողմանէ ծովակալ Ալ-
բիս և գնդապետ Ռապոլիս: Սեր-
պիոյ Ալեքսանդր թագաւորին կող-
մանէ՝ թիկնապահ Լալար Բէթրո-
վի գնդապետն, և փարիզի Սերպ
գնդապետաւան գլխաւոր քարտու-
ղարն: Անգլիոյ թագաւորին կող-
մանէ՝ Միլերկրականի նաւատորմին
ընդհանուր հրամանատար Սեր Ճօն,
ամուսին տիկնոջն ու երկու դստերը
հետ: Ռուսիոյ թագաւորին կող-
մանէ՝ արտաքին գործոց նախարար
Պ. Մարկիլովան, թիկնապահ Ճոր-
ճեքօ գնդապետ, և Պ. Գոլցեքօ,
Պոլշայի իշխանին կողմանէ՝ վար-
չապետ ու արտաքին գործոց նա-
խարար Պ. Իվանչիցի, Նիւրնբերգի
գործոց նախարար Պ. Ռատտայիսի, զին-
ուորական նախարար գնդապետ
Բարրիմօն, իշխանին թիկնապահ
Նիքոլայիւլ զօրավարն, ազգային ժո-
ղովոյ նախագահն և քանի մը երես-
նակներ: Արեւելեան — Ռուսիոյ
ու Պոլշայի մահմետականաց կող-
մանէ՝ պատուիրակաց խումբ մը՝
Պոլշայի օսմանեան գովմէք Նե-
միլ Մէլսամէ Էֆէնտի առաջնոր-
դութեամբ:

— Օգոստ. Սուլթանը՝ իւր գա-
հակալութեան քանեւհնգամեայ
ծրոյսն իրեն առթիւ՝ հաճեցաւ չը-
նորհել ի: Պոլիս և ի գահաւաճ հը-
սարակութեան մինչև 12999 տար-
ւոյ վերջը կառավարական գանձուն
ունեցած պահանջն, որ՝ ըստ ար-
ձանագրութեան եւրոպայի պաշտօնա-
տան՝ 11 միլիոն 374 հազար լիրա է:
Իսլայ ի ի. Պոլիս միայն պարսկ
գետնի ու բնակավայրի կալուածա-
կան տուրքերը կը շնորհուին:

— Օգոստ. Սուլթանն իմանալով
որ Յունաց Պատրիարքարանը, կայ
սերական դահակալութեան Յունե-
կանն առթիւ որոշած է 1000 լիրա
գնել օսմանեան դրամատունը, և
անոր տոկոսով պարգև տալ Ֆէնէի
մայր վարժարանի մէջ թուրքերէն
լեզուի մէջ երկու զարդացեալ ու-
սանողաց, — բարեհաճեցաւ: Կրկնա-
պատկել նոյն դուռնին, և հինգ-
շարթի երեկոյ կայսերական դան-
ձէն 1000 լիրա դրեւեցաւ Յունաց
Պատրիարքարանը:

— Կայսերական հրամանաւ՝ հացի
համար տամաւոսոյ պայմանաժա-
մով երկու գործարան հաստատու-
լու արտօնութիւն տրուած է: Այդ եր-
կու գործարանները պիտի կրնան
օրը 60000 օխայ հաց պատրաստել:

— Եօղլատի նախորդ կառավա-
րի ձէլալ փաշայի համար՝ 2700
ղլհ հանգստաթոշակ որոշուցաւ:

— Երուսաղեմայ Յունաց Պատ-
րիարքը՝ խաչ և Սէն Սէրիւէր
պատուանշանը ընծայել է Յունաս-
տանի արտաքին գործոց նախարար
Պ. Բոմանոսի:

— Օգոստ. Սուլթանը՝ ինչպէս
Իբրանիոյ կայսեր, նոյնպէս և
Ռուսիոյ՝ Անգլիոյ ու Գաղլիոյ կա-
ռավարութեանց՝ գոհութեան հե-
ռադերը ուղղել է Բէքինի դրա-
ման ու դեսպանաց իրկութեան
համար:

— Եւրոպայի պաշտօնատան ժողո-
ւոյ անգամներէն էստէմ պէյ՝ վա-
նայ նահանգի եւրոպական գործաւ-
նութիւնները քննել պիտի երթայ:

— Թէրեզեմանը-Հաթիգամ լրա-
գելը կը գրէ թէ՝ ժամանակէ մը
ի վեր խարբերողի կողմերը աստի-
պակող Մէլլուտի արքանականներէն
երեքին պատահեցաւ ժամատարմայր,
և՛ անոնց մէջ նշանաւոր եղող

կարապետ, որ յանդգներ է ի զէն
դիմել, — բռնուեց է:

— Մայրաքաղաքի գերմանական
դեսպան Պ. Մարչալ՝ որ բացակայ
էր, վերադարձաւ ամուսնոյն հետ:
— Սամուս կղզւոյն մէջ՝ տուն մը
և անոր յարակից նախնական ու
վերաքննութեան դատարանը այ-
րեր են:

— Վանայ նահանգի տրոյ քաղա-
տուղարներէն իմանալ ու Ապտիւլ-
րահման Էֆէնտիներն պաշտօնա-
ղուել եղեր են՝ իրենց զեղծմանց
պատճառաւ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հոռոյ Պապը նկատելով որ՝
բողոքականութիւնը կը տարածուի
Իտալիոյ և մանաւանդ Հոռոյ
մէջ, իւր փոխանորդին գրեթէ պատ-
ուիրեր է՝ հոռոյականներն յորդո-
րել որ հաւաքաբար աշխատին այդ-
տարածումն սահմանափակելու հա-
մար:

— Ռուսիոյ Չէնսթրովա քաղաքի
Եւրոպայի վանքին մէջ՝ ուր 30
հազարի չափ ուխտաւորք կան եղեր
Ս. Աստուածածնի պատկերին հա-
մար, հրդեհ պատահեց, և վանքն
ու տանարը աղատեց են, բայց աշ-
տարակին վերին մասը փլելով՝
փլատակաց ներքեւ 5 հոգի մեռեր
և բազմաթիւ մարդիկ ծանր կամ
թիկնեւ վիրաւորուեցաւ են:

— Վերին Իտալիոյ մէջ քանի մը
գետեր յորդելով՝ մեծամեծ փա-
սուց պատճառ եղեր, և տեղ մը
20 տուն փլելով՝ երկու հոգի փը-
լատակաց տակ մեռեր են:

— Ամերիկայի Նիւ Եորք քաղաքի
մէջ՝ հարիւրաւոր մարդիկ հիւան-
դացեր են սաստիկ տարուածեան
պատճառաւ: Քաղաքացի կը կո-
ղայտեն եղեր՝ տաքէն փողոցները
զգայազդիկ ինքնուրուք: Այս վիճակի
մէջ գտնուող կնոջ մը բոլոր ունե-
ցածը կաղարկել ետքը՝ մասնին
ալ առնել համար գմելնով մատը
կտրած ըլլալով՝ կնոջ հետեւեալ
օրը մեռեր է հիւանդանոցին մէջ:

— Ռուսիոյ Մաքարին քաղաքի
մէջ՝ 200 տուն, 4 եկեղեցի, կառա-
վարական պաշտօնատունը և 8
հոգի հրդեհ տարակ եղեր են:

— Չինաստանէ և ուրիշ կողմերէ
տեղիկութիւն տրուած է թէ՝ Բե-
քինի գերմանական դեսպան Պ.
Բէլիկէյը, գահաւորակով արտաքին
գործոց պաշտօնատունը երթալու
ատեն սպանուեց է չին օստիկան-
ներէ, զիւսն և տեղէն գնդակով
մը, թէ՛ մարմինն իսկոյն անյայտ
եղեր է, և միջազգային գորաց ի
Բեքին մանելու օրը չինացի մը գե-
րմանացւոյ յայտնելով թագուած տե-
ղը, գացեր գերեզմանը բացեր և
մարմինը գտեր են չինական դա-
դարի մը մէջ:

ԱՅՈՒՆ ԵՒ ԱՅՈՒՔ

++ Կառու՛ ազատարար — Ան-
տունները անձնութեան շատ օր-
նակներ կուտան մեզ: Յաճախ իրենց
ուշիմութեամբ տէրերուն զալիք վը-
տանք կը զգացունեն և մահուան
կազման: Կատուն ալ՝ որ ընդհա-
րակաւ իւր ետակը և ապրիւտ ա-
նանիկ մը ծանցուած է, ունի ինչեւ
յատկութիւնը, ինչպէս կը տեսնուի
հետեւեալ հետաքրքրաշարժ դէպքին
մէջ: Դեռ տարի առաջիկային՝ իրենց տան
կատուն հետ անտառը սլաքով կը
կը հասնին, — որուն կոճը՝ շատ հին
ըլլալուն համար՝ բողոքովն պարողա-
ւէր, և կարելի էր անոր մէջ չինի
բաւական խոր ու լայն խրճիթ մը —

մատղաշ աղջիկը: անոր դէպ ի կոճը
կախուած ճիւղերը տեսնելով, վրան
կ'ենէ: Բայց հաղիւ թէ քիչ մը բարձ-
րացած էր, և ան հիշ մը կը բառ-
նայ: Ոտքը խորշին մէջ մտած էր:
Շատ խոր էր խորշը, չէր կրնար խորշը
բազմակերպուն օդնութեամբ ոտքը ա-
զատել: Օրերով պիտի մնար անտառին
անանց ու ամայի անկները և անօթու-
թեան պիտի մտնէր, եթէ կատուն
չըլլար: Անտառիկն ամէն բան տեսած
և հասկցած էր: Եւ ան կը վազէ, և
երկար առնել կը մտնէ ուժգին, մինչև
որ անցնէրուն ուշադրութիւնը իւր
վրայ կը հրաւիրէ: Եւ անոր դուռ կ'ենէ
և իրեն կը հետևին անցելը: անոնց
կատունը կ'առնուի դէպ ի անտառ:
պահ մը վերջը հետեւորդները կը լսեն
աղջիկան աղաղակները և կ'աղաչեն:
Ուրեմն պէտք չէ՝ այլեւս կատուն ապ-
կարիտ կոչել: Երկարացելը՝ դաշն կը
պաշտեն՝ իւր ուշիմութեան համար:
++ Վերադարձ սեւ մը: — Տեսնուած
է երեքը սեւ մը՝ մէկուկէս մեթր
բարձրութեամբ: Եւ ան անցեալներն
այսպիսի սեւ մը Լոնտոնի մէջ ի ցոյց
դրին, և շատերը զարմացած ուղեցին
դիտելու թէ ինչպէս այդ մեծութեան
հասած է: Հաստատուեցաւ թէ մեծա-
ւոր համար բնաւ կարօտ չէր եղած
ո՛ր և է մասնաւոր խնամքի: Ինչքին
սաճած էր Բոյորատոյի գաղտնիք միջին
մէջ, որ սեխի արտերը մեծ աղեղն կը
լսեն: Օր մը, դաշն տեսած էին, հսկայ
փորը վեր բարձրացուցած, տեղեւորու-
եւ պտուղներու ներքեւ: Դնող անա-
տունի մը հանգստի: Ծանրութիւնն էր
իւր 175 քիլոգրամ:

++ Ամերիկայի ամենեւեւ բազմաթիւ
րեծամիկը — Բէնթընի մէջ հայր Ուէյ
մեծ անուն մ'ունի: Եթէ քիչ մ'ալ
ապրէր՝ պիտի կրնար տեսնել իւր շուրջը
այսպիսի ամէնեւեւ բազմաթիւ քնտա-
րէ: Անոր վեց որդեղ անդամները՝ ժա-
վան՝ 80 տարեկան է այժմ, և ընտանի-
քը կը հաշուուի սապէս: 19 չափա-
հաս տղայք, 175 փոքր տղաքներ, 150
թոռներ, և 100 տղայք ալ չորրորդ
սերունդէն: Եղած հայրենեան նայե-
լով՝ հայր Ուէյն ամբողջ սերունդը
Բէնթընի մէջ այնչափ բազմաթիւ է,
որով կարելի է ամբողջ գիւղ մը կաղ-
մել:

— Գաղլիոյ զինուորական պաշտօնա-
տունը՝ 1898 թ. զինուորական վիճակա-
հանութեան տեղեկագիրն հրատարակել
է այս օրերս, որով կը ծանուցանէ թէ՛
նոյն տարին ի զէն մտնող զաղապա-
15018 ընաւ կարող զրեւ չին զիտեր
եղեր: 1447՝ միայն կարգաւ: 37298՝
թէ՛ կարող և թէ՛ պիւ: 245 հազարը
կարող ու գրել է քիչ մը աւելի ուս-
եալ: 4717՝ Նախակրթարաններէ չոր-
ջանաւոր: 6377՝ միջնակարգ վար-
ժարաններէ չընտնաւոր: 11844 ին
կրթական վիճակն անձնութիւն:

— Օրերով անօթութեան ու ծարաւու-
թեան տոկացող հոգեկանը Գաղլիոյ
մօտերս 7 օր այդպէս մնալու համար
գրաւ: Գրեւ և գրաւ շահեց է: Որպէսզի
չկատկան իրեն հետ գրաւի մտնողնե-
րը, բողոքովն դատարկ սենեակի մը
մէջ մտնել և որդեկ օրերը անօթի ու
ծարաւ անցուցել է ընդ հսկողութեամբ:
Ութերորդ օրը երբ սենեակը բացեր և
զարմանալի մարդը ողջ առողջ ելեր
կանգնէր է:

— Անգլիոյ մէջ մօտերս վախճա-
նալ 25 էրի Մարկիթ՝ իւր բոլոր հարե-
տութիւնը, 27 համար 427 անգլիա-
կան իրաւ, խալ — համար տղայք ա-
պաստանարանի մը հազար կտակեր է:
— Փարիզի Արեւմտահայկէսի՝ որ
Հոկտեմբերի 15ին պիտի փակուի, ըստ
վերջին որոշման՝ պիտի փակուի Նոյեմ-
բերի 5ին:

— Հանքածուխի թօնոյն գինը՝ մին-
չեւ 46 ֆրանք բարձրացած է այս օրե-
րս, և Ռուսիոյ Գաղլիոյ ու Անգլիոյ
կառավարութիւնը մեծ քանակութեամբ
կը դնեն:

— Եւրոպական լրագիրք ծանօթու-
թիւն կուտան թէ՛ շաբաթի կատակա-
րութիւնը 1903ին 145000 զօրաց մնա-
յուն բանակ մը պիտի ունենայ, և 1905
ին՝ 67 մարտաւա: և 126 թորիկանաւ:
— Հնդկաստանի Պոմպայի նահանգին
մէջ՝ անցեալ կարգին 12633 հոգի քո-
լերայէ հիւանդացի, և 8639 հոգի մե-
ռեր են, ինչպէս նաեւ նոյնստ ընդու-
նող 7008 հոգի:

— Իտալիոյ թագաւորն որոշել է՝ 7-
8 միլիոն ֆրանք զեղել իւր տարեկա-
նակին, որ 17 միլիոն ֆրանք է: —
760 հազար անգլիական լիրա:

— Իտալիոյ մայր թագուհին Մար-
գարիտա՝ Գարաթաղի Նիքոլա իշխանին
ընծայել է վախճանալ Ուստիլիո թա-
գաւորն դաւաճելու ու ուրիշ բաներ, և
վերջին Էմանուէլ Թագաւորն ալ՝ հորը
օրացած եղբորին գլուխը:

— Ռուսիոյ մէջ վերջին ժամանակ-
ներս շատացած է կիւրակօրեայ վարժա-
րանաց թիւը: Գաղաքացի մէջ՝ 300,
իսկ գիւղերու մէջ՝ քանի մը հազար:

ՎԵՐ Գ ՄԵ

ԱՄՈՒՄԱԳԱՆ ՀԱՄԱՍԱՐԹՈՒԹԻՆ

...:

— Պ. Բիէն, քաջ գիտեմ որ
Սիւլվէթի մտերմ բարեկամն է:
Կողմէք իմ աւելլալ:

Փոքրիկ ամուսնացեալը պարզ-
րէն ըրաւ այս հարցումն, երկուս-
տարէն երկու ձեռքերը սեղմելով,
և Սիւլվէթը՝ ամուսինը, այսօր ի-
րենց հարսանեաց վրայ բոլորովն
ուրախ իիէն: մօտեցած էր, որ
տարիներէ հետէ իւր կենակից ըն-
կերն էր:

— Ժաքըլին իրաւունք ունի, դու
մեր մօտ չպիտի ըլլաս, և մենք գոհ
պիտի ըլլանք միշտ՝ զքեզ հիւրըն-
կալելով: Ես երբեմն դաժան ժա-
մարուս եկած եմ՝ ձեր կողմերը,
այն տունը՝ ուր կը բնակէր, երբ
տակաւին դրամ շահելը դժուարին
էր: Այժմ որ երջանիկ պիտի ըլ-
լամ, չեմ ուզեր որ իմ երջանկու-
թեան չմասնակցէր: Պէտք է որ
իւր եղբայր մէկ տան մէջ բնակինք,
այսպէս ոչ՝ պէտք պիտի ըլլայ
գալ և ստեղծ դալ:

— Պիտի դամ, ըսաւ Բիէն ժպ-
տալով:

Սակայն աչքերը արցունքոտած
էին, որովհետեւ Սիւլվէթի՝ Պրզ-
պիկին (այսպէս կ'անուանէր ստեղծ)
ամուսնութիւնը, — առանձնութիւն
կը պատճառէր այնուհետեւ իրեն:
Սիւլվէն այն տան գրեթէ ան-
բաժան էին անոնք, միացնելով ի-
րենց գործաւորի դաժան կեանքը
և իրենց հոգը: Սիւլվէթը՝ դժուար-
աշահ և վտիտ էր, միայն ջղային
գործաւոր կազմուածք ունէր: Իսկ
Բիէն՝ մեծ յաղթանքամ մը, միշտ
քաղցր, միշտ հանդարտ երեւոյթով
և զուարթասէր էր:

Սիւլվէթը աւելի ճարպիկ, նը-
կարչական արուեստին կարեւոր
պաշտօնէն էր, իսկ Բիէն, աւելի
կոյրիկ, մեքենաներուն հետ կը զը-
գրէր գիշերը՝ որոշեալ ժամերով:
Գրեթէ առաւօտեայ միայն կրնա-
յին զիրար գտնել, քովէ քով դըր-
ուած երկաթե մահճակալներու մէջ
քնացած: Թէեւ քիչ կը տեսակցէին
իրարու հետ, սակայն գոհ էին մէկ
մէկու սիրոյն վստահ:

Կիրակի օր մը, անտրոյնգաբար
պարտեալով կ'երթային, առանց ո՛ր
է ծախել, դահմանով միայն մա-
քուր օդ ծծելով: Այս պարզ կեան-
քը՝ իւր մասնաւոր քաղցրութիւնը
և հրապոյրը ունէր երկուքին հա-
մար ալ, և այս կեանքն էր որ Պրզ-
պիկին ամուսնութիւնը կը յետա-
ձգէր: Սիւլվէթը բարի և քաջ աղ-
ջրկան մը հանդիպած էր, որ ան-
միջապէս հանգիստ եղած էր իրեն:
Հայտ աշխատասէր գերձակուհի մ'էր
ան: Իրենց աշխատութեանց վարձ-
քերը միացնելով կրնային հանգիստ
կեանք վայելել: Եւ ասկայն իրենց
գործաւորի կեանքին վրայ ուրիշ
փոխակալութիւն մը չպիտի ըլլար, այլ
պիտի կրնային խնայողութեամբ
միայն աւելի մեծ տուն մը գնել
Բիէնի տան դիմաց:

— Որքան սիրուն պիտի ըլլայ,
կ'ըսէր միշտ Սիւլվէթը, կարելի
պիտի ըլլայ առաւօտները բարի լոյս
մաղթել իրարու և կիրակի օրերը
երեքս մէկտեղ զուարճանալ:

Սիւլվէթի այս բարի խորհրդա-
ծաւթանց հակառակ Բիէն տխուր
էր, անտարբեր մնալով բարեկամին
վայելելիք երջանկութեան: Բայց
Սիւլվէթը բնաւ հոգ չըրաւ, և
կատակին հարսանիքը շատ զուարթ
կատարուեցաւ, որովհետեւ ճշմարիտ
սիրով կապուած էին երկուսն ամու-
սները: Հարաւ, քիչ մը ամառու և
իւր սպիտակ ու չքեղ զգեստներուն
մէջ չիկնած՝ շատ սիրուն էր, կ'եր-
թար իւրաքանչիւրին սիրուն լաւ
մը ըսել, և երբ կարգը Բիէնի ե-
կաւ, անոր ըսածը սրտին խորքէն
կը ըզլէր:

...:

Անգամ մը՝ երբ սա՛ իւր տունը
գնաց, Սիւլվէթի պատկանող մանր
մանր առարկաներէն բոլորովն

թափուր գտաւ զայն, որոնք իւր
մեկնելէն առաջ կը շէնցէին տունը,
և բարկութեան սարսուռ մը զգաց:
Չէր գիտեր թէ ո՞վ ըրած է: սաս-
տիկ յուզում մը կը խեղդէր կո-
կորդը, և գէշ գաղափար մը կու-
տար իրեն: Կարելի է որ Սիւլվէթի
ամուսնութեան վերջը առանձին
մնալուն վրայ զայրոյթ կը զգար:
Թէ և ժամանակը ուշ, բայց յուզ-
մունքն ներուելով մեկնեցաւ:
Ճաղտկալի օրէ մը ետքը, օդը զով
էր և այս զովութիւնը մեղմացուց
քիչ մը իւր սրտին ներուելուն: Ար-
շայրսին ուղղակի գործատունը գը-
նաց Բիէն, առանց այլաւ իւր տունը
երթալ ուղեւ: Ընկերները մե-
ծաճայն ընդունեցին զինքը, հետա-
մուտ ըլլալով Սիւլվէթի հարսանիքը
պատմել տալու:

— Ըսէ՛, նայինք, վաղեմի նոր հար-
սը պատմութեան չափ սիրուն է:

— Այո՛, պատմութեանց Բիէն,
սակայն շատ պաղ կերպով:

— Արտաքին կարգի կերպարանք
մ'ունիս այս առտու:

— Հարաւ երես դարձուցած ըլ-
լալու է իրեն, բայց միւսն:

Բիէն՝ մտաւորն աշխատել սկսաւ:

...:

Բիէն՝ այս նոր կեանքէն 3 շա-
բաթ վերջը ամենադժբաղդ մարդ-
մեղած էր: Իսկ Սիւլվէթը՝ շատ
աղին ընթացք մը ունէր անոր դէմ
և կը շարունակէին տեսակցիլ, որ-
քան իրենց գործերը թոյլ կուտա-
յին: Շատ անգամ, մեքենաներու
հսկողութեան գիշերէ մը ետքը՝
կէս օրէն վերջը, Բիէն կ'այցելէր
երկուստարուհիին, երբ անոր ա-
մուսինը գործատունը կը գտնուէր:
Ժաքըլին շատ շուտ ընտելացած էր
մեծ եղբորը, տեսնելով անոր քաղցր
ու բարի բնաւորութիւնը: շատ գոհ
էր չաղաքիւտելով անոր հետ, և
հաճաճ կը զգար՝ պատմելով հաղա-
բաւոր բաներ, որոնք իւր կեանքին
պատահարները կը կազմէին: Բայց
Բիէնի շարժումներն մէջ մասնա-
ւոր բան մը նշմարեց անմիջապէս:
Քիչ մնաց բնու թէ՛ յոյն մարդը
էր բնաւ, և իւր բարի կերպարանքը
վայրագ արտայայտուեցաւ կ'ունե-
նայ մերթ ընդ մերթ:

Իրիկուն մը դարձեալ այցելած էր
Ժաքըլին՝ երբ նա Սիւլվէթի
վերադարձին կը պատմէր:

— Պէտք է խոստովանիմ ձեզ,
ըսաւ նա ցած ձայնով մը, և գըժ-
դոյն ու դողոյնով էր:

— Աստուած իմ, ինչ պատա-
հած է բարեկամս, աղաղակեց
Ժաքըլին, դժբաղդութիւն մը...:

— Կարելի է ըսաւ նա, և պա-
հիկ մը լռեց վերջը շարունակեց:
— Ժաքըլին՝ պէտք է խոստով-
անիմ որ կը սիրեմ զքեզ, և չա-
փազանց կը սիրեմ, այնպէս որ
զքեզ ճանչնալէս ի վեր աչքիս բան
մը չերեւիր:

Ժաքըլին յազուշ կրթած կը կե-
նար:

Բիէն յարեց:

— Անպատշաճ է այս, այնպէս
չէ՛, որովհետեւ ամուսինը մանկու-
թեանս ընկերն է, և ա՛յս չպիտի
իրականանայ երբէք... չէք գի-
տար գուր թէ ո՞րչափ կը ներուելու
զքեզ գիտելու համար մարդ ժա-
մեր կանցնեմ, երջանկի կ'ըլլամ
զքեզ ընդունարելով, և վերջապէս
ձեր մէկ բառը ըսել կ'ուզեմ...:

Մի՛ ընդմիջէք զիս, Ժաքըլին, թո-
ղէ՛ք զիս մինչև խորը երթալ՝ որ
զիս կը խեղդէ, անդ, սրտիս մէջ...:

Չի պիտի կրնամ այլ եւս ապրիլ
այսպէս, կեանքը անտեսելի է ինձ
համար...: Ինչո՞ւ չպիտի ինչ
սէրը, դուք իմ պիտի ըլլալիք մի-
շեւ վերջը, և ես շատ երջանիկ պի-
տի ընէի զքեզ:

Երկուստարուհիին կանգնած էր
չիկնած, բայց պահելով միշտ իւր

պաղարկելու թիւը, ծանրախոհ, կը
գիտէր այս յաղթամարմին պատա-
նին, որ պիտի կրնար երկու մատ-
ներովը նոյն իսկ ամէն ինչ կոտորել:
Սիլվէսթրէ շատ գերազանց, եւ
որ գրէթէ ծուկի վրայ կանգնած
էր աղերսարկու:

—(Շարունակեց Ռիէն) Ես բոլոր
կարողութեամբս տքնեցայ այս սէրը
ինչ վանելու համար, բայց չկրցայ
եւ արեւ համարելու իմ սպառնալիքս:
Երբ աւարտեց, հասկնալով թէ՛
քիչ մը գորով կը մտաւ, ժաքը-
լին խօսեցաւ պաղարկելու թեմա-
րով:

—Ռիէն, նոյնք, եւ լաւ մտիկ
ըրէ՛ք... Ինչ յիմարական բան մը
կը խնդրէք. չպիտի կրնամ, որով-
հետեւ զձեզ լաւ կը ճաննամ:
Գժադդ. կը անսնեմ զձեզ, եւ
վերջապէս դուք Սիլվէսթրի բարե-
կամի եք: Կէտք է որ խոստանաք
կէ այդ խօսքերը պիտի մոռնաք...
Ձեր այս գաղափարը ձեզի համար
չարիք մ'է, որմէ բաժնուիլ պէտք
է... Եւ ես պիտի օգնեմ ձեզ
զայն փարատելու համար... Ձեմ
ըսեք որ բոլորովին բաժնուիք: Ե-
մենուս ալ վիշտ կը պատճառէ այդ,
այլ միայն սատուել կ'ուզեմ ձեզ,
ինչպէս կ'ընեն ձեզ նման պատանի-
ներուն:

Ժաքըլին ինքզինքը ժպտուն ցոյց
տալ կը ճշդէր:

—Սիրելի զիս... Ինչ բանի հա-
մար. Դուք քով գիտէք որ ես
Սիլվէսթրովս երջանիկ եմ եւ նա
ինչմամբ... Ինչ կրնամ խոստանալ
ձեզ. ոչինչ, եթէ ոչ եղբայրական
անկեղծ բարեկամութիւն. եւ ես
ի՛նչ կրնամ յուսալ ձեռնէ, եթէ ոչ
Ռիէնոյն բարեկամութիւնը...
Ատկեց աւելին նախատեսք մը պի-
տի ըլլայ... Ուրիշներ կան, որոնց
մէջէն կրնան ընտրել գորովալից եւ
անձնուէր մէկը:

Ռիէն՝ գլուխը կախած՝ չէր խօ-
սեր բնաւ. ժաքըլին յարեց:

—Անխառն ուրախութիւն եւ եր-
ջանիկ կեանք պիտի վարես այն ա-
տեն... Իրականապէս այդպէս իրա-
քածիդ, որ մտերմ բարեկամեղ
գործութիւն ընել է... Այո՛, դուք
իրմէ կ'ուզէք առնուլ ամենաարեւ-
ելին. ոչ երբեք, անկարելի է այս:
Չարագուշակ վայրկեան մը անցու-
ցած էք, Ռիէն: Հարկ չկայ աւելի
մտածելու անոր վրայ. պէտք է
բարեկամ մնաք մեզ... Համաձայն
է՞ք:

Ռիէն՝ գլուխը վերցնելով՝
—Իրաւունք ունիք, ժաքըլին,
յանցաւոր եմ, բոլոր չէր վայրէր:
Երբ տակաւին քանի մը բան պի-
տի ըսէր, յանկարծ հայեացք
մ'ուղղելով դրան:

—Մտիկ ըրէ՛ք, ըսաւ, մտայնող,
ուշադիր միշտ... Կարծեմ թէ
շարժում մը կայ... Ոտքի ձայն
մը...:

—Բայց, ո՛չ, ո՛չ, ըսաւ, ժաքըլին:
կը տեսնէ՞ք, խիղճերնիդ հանդիստ
չէ... Ուրեմն անկեղծօրէն հաշ-
տուութիւն կընենք:

—Ո՛հ, շատ աղիւն էք, ժաքը-
լին, ներկեցէ ինձ:

Սիլվէսթրը ներս մտաւ այս պա-
հուս, համարեց իւր կնոջ ճակատէն
եւ Ռիէնի ձեռքը թափուց, առանց
բառ մը հանելու բերնէն: Մտա-
ղբաղ էր եւ գէշ հաղ մը կը տանջէր
զինք: Ռիէն տեսնելով անոր տրե-
րութիւնը՝ որով ինքն ալ համակեալ
էր, մեկնեցաւ: Խոհեմ ժաքըլին,
իւր խոշոր եւ քաղցրադուրով աչքերը
ամուսնոյն վրայ սեւեռեց:

—Ռիէն, անհեղին բան մը, գիտ-
նալու արժանի բան մը, բան մը
որ կը սպաննէ զիս... Սիլվէսթրի
հետ գժադդ. եմ, զղուած եմ այս
կեանքէն... Գանի յառաջ եր-
թանք, կը նշմարեմ որ Սիլվէսթրը
եւ ես զիրար չենք հասկնար եւ
չպիտի հասկնանք երբեք... Ինձ
չոր խօսքեր ընելէ զատ բան մը
չունի... Ձեմ կրնար տոկալ, կը
տեսնէ՞ք, չեմ կրնար բնաւ:

—Ռիէն, անհեղին բան մը, գիտ-
նալու արժանի բան մը, բան մը
որ կը սպաննէ զիս... Սիլվէսթրի
հետ գժադդ. եմ, զղուած եմ այս
կեանքէն... Գանի յառաջ եր-
թանք, կը նշմարեմ որ Սիլվէսթրը
եւ ես զիրար չենք հասկնար եւ
չպիտի հասկնանք երբեք... Ինձ
չոր խօսքեր ընելէ զատ բան մը
չունի... Ձեմ կրնար տոկալ, կը
տեսնէ՞ք, չեմ կրնար բնաւ:

—Ռիէն, անհեղին բան մը, գիտ-
նալու արժանի բան մը, բան մը
որ կը սպաննէ զիս... Սիլվէսթրի
հետ գժադդ. եմ, զղուած եմ այս
կեանքէն... Գանի յառաջ եր-
թանք, կը նշմարեմ որ Սիլվէսթրը
եւ ես զիրար չենք հասկնար եւ
չպիտի հասկնանք երբեք... Ինձ
չոր խօսքեր ընելէ զատ բան մը
չունի... Ձեմ կրնար տոկալ, կը
տեսնէ՞ք, չեմ կրնար բնաւ:

—Ռիէն, անհեղին բան մը, գիտ-
նալու արժանի բան մը, բան մը
որ կը սպաննէ զիս... Սիլվէսթրի
հետ գժադդ. եմ, զղուած եմ այս
կեանքէն... Գանի յառաջ եր-
թանք, կը նշմարեմ որ Սիլվէսթրը
եւ ես զիրար չենք հասկնար եւ
չպիտի հասկնանք երբեք... Ինձ
չոր խօսքեր ընելէ զատ բան մը
չունի... Ձեմ կրնար տոկալ, կը
տեսնէ՞ք, չեմ կրնար բնաւ:

—Ռիէն, անհեղին բան մը, գիտ-
նալու արժանի բան մը, բան մը
որ կը սպաննէ զիս... Սիլվէսթրի
հետ գժադդ. եմ, զղուած եմ այս
կեանքէն... Գանի յառաջ եր-
թանք, կը նշմարեմ որ Սիլվէսթրը
եւ ես զիրար չենք հասկնար եւ
չպիտի հասկնանք երբեք... Ինձ
չոր խօսքեր ընելէ զատ բան մը
չունի... Ձեմ կրնար տոկալ, կը
տեսնէ՞ք, չեմ կրնար բնաւ:

—Ռիէն, անհեղին բան մը, գիտ-
նալու արժանի բան մը, բան մը
որ կը սպաննէ զիս... Սիլվէսթրի
հետ գժադդ. եմ, զղուած եմ այս
կեանքէն... Գանի յառաջ եր-
թանք, կը նշմարեմ որ Սիլվէսթրը
եւ ես զիրար չենք հասկնար եւ
չպիտի հասկնանք երբեք... Ինձ
չոր խօսքեր ընելէ զատ բան մը
չունի... Ձեմ կրնար տոկալ, կը
տեսնէ՞ք, չեմ կրնար բնաւ:

—Ռիէն, անհեղին բան մը, գիտ-
նալու արժանի բան մը, բան մը
որ կը սպաննէ զիս... Սիլվէսթրի
հետ գժադդ. եմ, զղուած եմ այս
կեանքէն... Գանի յառաջ եր-
թանք, կը նշմարեմ որ Սիլվէսթրը
եւ ես զիրար չենք հասկնար եւ
չպիտի հասկնանք երբեք... Ինձ
չոր խօսքեր ընելէ զատ բան մը
չունի... Ձեմ կրնար տոկալ, կը
տեսնէ՞ք, չեմ կրնար բնաւ:

Ես խիստ աշխատութեան ենթա-
կայ եմ: Եթէ տարբերութիւն մը
կար առջի վիճակէն, այն ալ Սիլ-
վէսթրի առողջութեան խանդար-
ուելէն էր. տխուր եւ դիւրագրգիռ
եղած էր նա. կը խորհէր թէ իւր
հիւանդութիւնը երկար պիտի տե-
ւէ, եւ կարելի է որ ընտանեկան
յարկին թշուառութիւն պատճառէ:
Շատ անգամ, պարտաւորութեամբ ըլ-
լալով անկողնոյ ծառայել, ստիպ-
ուեցաւ բարեկամէն դրամական օգ-
նութիւն հայցել: Ռիէն սիրով կու-
տար: Բայց դրամի ինդիքը աւելի
կը դառնացնէր Սիլվէսթրի բնաւո-
րութիւնը: Ի զուր յանդիմանու-
թիւններ կ'ուղղէր կնոջը, եւ այս
ժաքըլին համար շատ ծանր ու
դառն էր, որ ընտանեկան անդոր-
րութիւն երազած էր: Այլ եւս
ամուսնութեանը բնաւ նախկին օ-
րերուն ուրախութիւնը չունէր ժա-
քըլին համար. խոտարարոյ հիւան-
դին մօտ կ'անցունէր ժամանակը,
որուն բերնէն գորովալից բառ մը
իսկ չէր ելնէր: Այլ եւս զղուած՝
կը փախաւ որ Սիլվէսթրը որ
առաջ գործատունը յաճախել
սկսի, եւ ինչ վայրկեան մը առան-
ձին մնայ: Երբ միտակ մնար, աշ-
խատութեանը գլուխը կ'անցնէր
դառնապէս կուլար գժադդ. ու-
թեանը վրայ: Սիլվէսթրը չար չէր
արգարեւ: Նախապէս գորովալից
կը սիրէր զայն, եւ այդպէս փո-
փոխութեան պատճառով հիւանդու-
թիւնն էր: Հոգ չէ, կ'ըսէր ժաքը-
լին երբեք իւրովի, թէ այդպէս
վարած կեանքը շատ տխուր երե-
ւոյթ մը ունի: Եւ ահամայ, Ռիէն
խօսքերը կը յիշէր:

—Ձեզ շատ երջանիկ պիտի ընէի,
ըսած էր իրեն օր մը, երբ յիմա-
րական վայրկեանի մը մէջ սէրը
յայտնած էր:

Այնուհետեւ ժաքըլին սա՛ դա-
ղափարը ունեցաւ, թէ՛ կեանքին
մէջ սխալ ճամբու մը հնարած էր,
թէ՛ Ռիէնի հետ պէտք էր ամուս-
նանալ:

Յաճախ կարն աւարտելով՝ պա-
տուհանին առնու. կը նստէր, ու-
շադրութիւնը նուիրելով դուրս
ազմակերպուն, մտիկ ընելով ամա-
ղուղին ի վեր ելլող ոտքի ձայնը:
Դրան պղտիկ մէջ շունչունէն սիրտը
կը արփէր, եւ երեկոյ մը յիշեց
նա Ռիէնի իրեն ըսածը, թէ՛
—Սիրող ժամեր կ'անցունեմ,
ժաքըլին, զձեզ գիտելով, երջա-
նիկ զգալով ինքզինքս զձեզ ընդը-
մարելովս:

Այն ատեն հասկցաւ նա յան-
կարծակի թէ Սիլվէսթրը չէր, ո-
րուն կը ապաւնէր:

Առաւօտ մը, երբ Սիլվէսթրը
գործարանը դադարէր եւ եպրեքի
տեսարան մը ընելէ վերջ, ինչպէս
գինովութեանը կ'ընէր, ժաքըլին,
Ռիէնը գտնել գնաց, պարաքը ե-
ղող քիչ մը ստակը տալու համար:
Յանձնեց զայն, առանց խօսելու,
ամսթապարտ մէկու մը պէս: Յե-
տոյ հեծկողութեամբ ձեռք յանկարծ:
—Ի՛նչ եղաւ, ըսաւ Ռիէն քաղց-
րօրէն:

—Ո՛հ, անհեղին բան մը, գիտ-
նալու արժանի բան մը, բան մը
որ կը սպաննէ զիս... Սիլվէսթրի
հետ գժադդ. եմ, զղուած եմ այս
կեանքէն... Գանի յառաջ եր-
թանք, կը նշմարեմ որ Սիլվէսթրը
եւ ես զիրար չենք հասկնար եւ
չպիտի հասկնանք երբեք... Ինձ
չոր խօսքեր ընելէ զատ բան մը
չունի... Ձեմ կրնար տոկալ, կը
տեսնէ՞ք, չեմ կրնար բնաւ:

—Ռիէն, անհեղին բան մը, գիտ-
նալու արժանի բան մը, բան մը
որ կը սպաննէ զիս... Սիլվէսթրի
հետ գժադդ. եմ, զղուած եմ այս
կեանքէն... Գանի յառաջ եր-
թանք, կը նշմարեմ որ Սիլվէսթրը
եւ ես զիրար չենք հասկնար եւ
չպիտի հասկնանք երբեք... Ինձ
չոր խօսքեր ընելէ զատ բան մը
չունի... Ձեմ կրնար տոկալ, կը
տեսնէ՞ք, չեմ կրնար բնաւ:

—Ռիէն, անհեղին բան մը, գիտ-
նալու արժանի բան մը, բան մը
որ կը սպաննէ զիս... Սիլվէսթրի
հետ գժադդ. եմ, զղուած եմ այս
կեանքէն... Գանի յառաջ եր-
թանք, կը նշմարեմ որ Սիլվէսթրը
եւ ես զիրար չենք հասկնար եւ
չպիտի հասկնանք երբեք... Ինձ
չոր խօսքեր ընելէ զատ բան մը
չունի... Ձեմ կրնար տոկալ, կը
տեսնէ՞ք, չեմ կրնար բնաւ:

—Ռիէն, անհեղին բան մը, գիտ-
նալու արժանի բան մը, բան մը
որ կը սպաննէ զիս... Սիլվէսթրի
հետ գժադդ. եմ, զղուած եմ այս
կեանքէն... Գանի յառաջ եր-
թանք, կը նշմարեմ որ Սիլվէսթրը
եւ ես զիրար չենք հասկնար եւ
չպիտի հասկնանք երբեք... Ինձ
չոր խօսքեր ընելէ զատ բան մը
չունի... Ձեմ կրնար տոկալ, կը
տեսնէ՞ք, չեմ կրնար բնաւ:

—Ռիէն, անհեղին բան մը, գիտ-
նալու արժանի բան մը, բան մը
որ կը սպաննէ զիս... Սիլվէսթրի
հետ գժադդ. եմ, զղուած եմ այս
կեանքէն... Գանի յառաջ եր-
թանք, կը նշմարեմ որ Սիլվէսթրը
եւ ես զիրար չենք հասկնար եւ
չպիտի հասկնանք երբեք... Ինձ
չոր խօսքեր ընելէ զատ բան մը
չունի... Ձեմ կրնար տոկալ, կը
տեսնէ՞ք, չեմ կրնար բնաւ:

—Ռիէն, անհեղին բան մը, գիտ-
նալու արժանի բան մը, բան մը
որ կը սպաննէ զիս... Սիլվէսթրի
հետ գժադդ. եմ, զղուած եմ այս
կեանքէն... Գանի յառաջ եր-
թանք, կը նշմարեմ որ Սիլվէսթրը
եւ ես զիրար չենք հասկնար եւ
չպիտի հասկնանք երբեք... Ինձ
չոր խօսքեր ընելէ զատ բան մը
չունի... Ձեմ կրնար տոկալ, կը
տեսնէ՞ք, չեմ կրնար բնաւ:

—Ռիէն, անհեղին բան մը, գիտ-
նալու արժանի բան մը, բան մը
որ կը սպաննէ զիս... Սիլվէսթրի
հետ գժադդ. եմ, զղուած եմ այս
կեանքէն... Գանի յառաջ եր-
թանք, կը նշմարեմ որ Սիլվէսթրը
եւ ես զիրար չենք հասկնար եւ
չպիտի հասկնանք երբեք... Ինձ
չոր խօսքեր ընելէ զատ բան մը
չունի... Ձեմ կրնար տոկալ, կը
տեսնէ՞ք, չեմ կրնար բնաւ:

միեւնոյն բաները ըսած էր անոր:
—Յետոյ, հարցուց նա, ուղեւոր
ժաքըլինի գաղափարը հասկնալ:
—Յետոյ, շարունակեց ժաքըլին,
ինքզինքը ուղղելով, Ռիէն, եկած
եմ ձեզ ըսել թէ ժամանակաւ ի-
րաւունք ունեցիք ըսելու թէ՛ ձեզի
հետ երջանիկ պիտի ըլլայի:

Դործաւորը անոր ձեռքը բռնեց:
—Բաւական է, ժաքըլին, պէտք
չէ կրկնել այդ խօսքերը... Բաժ-
նուզ վրայ չէք խորհիր, զայրոյթն
է որ զձեզ կը մղէ: Բայց իրաւունք
ունիք ձեր սիրտը ինձ բանալու,
որովհետեւ ինչպէս դուք զիս
յորդորեցիք, նոյնպէս ես կրնամ
զձեզ յորդորել եւ քաջութիւն
տալ: Ի՛նչպէս կ'ուզէիք. կեանքին
պայմանները դառն են խեղճ մարդ-
կութեան համար. պէտք է համա-
կերպիլ ի՛նչ որ ալ ըլլայ. բաւական
է միայն ըսել որ՝ մարդոց համար
ճշմարիտ ուրախութիւնը՝ իւր պարտ-
քը ճշդիւ կատարելն է: Սիլվէսթրը
հիւանդ է, եւ կրած փոփոխութեան
յանցանքը իրենը չէ: Թերեւս
բժշկուի, եւ դարձեալ բարեբարոյ
ըլլայ, ինչպէս էր առաջ... Դրա-
մական ներգոյթիւն ունիք, եւ ան-
փոխելի եմ ձեզ օգնելու: Եթէ դուք
ինձ չ'պիտի օգնէիք եթէ ես դեժ-
բաղութեան մէջ ըլլայի... Հան-
դարանքէք ուրեմն, ժաքըլին, եւ
մի՛ վհատե՛ք:

Երիտասարդուհին կը լռէր:
—Ձեզ ըսեմ որ, յարեց Ռիէն:
Սիլվէսթրի դորմիւն անյայտացած
չէ. դուք էք որ պիտի տար իրեն
այդ երջանկութիւնը ձեր սիրտը:
Կը տեսնէ՞ք ժաքըլին, ես ալ լրջ-
ջութեամբ կը խօսեմ ձեզ, որովհետեւ
զձեզ բժշկելու կարող իմա է: Տուն
վերադարձէ՛ք, վերականգնէ՛ք ձեր
աշխատութիւնը, ձեր ամուսնոյն
վրայ մտածելով. իւր վերադարձին
պատրաստ եղէք ինչքան ընդունելու
այն սիրտն ժպտով՝ որ ձեր գեմ-
քին այնքան լաւ կը յարմարի: Կո-
րովամիտ եղէք, Սիլվէսթրի ձեզ
տուած անուանը արժանի, եւ մի
սրտմալը ինձի գէմ՝ ձեզ այս կեր-
պով խօսելու համար, ինչպէս ես
չլռացայ ձեզի գէմ, երբ դուք
ցոյց կուտայիք ինձ իմ յիմար
աւարտ... Միգի եւ Սիլվէսթրի
համար չարիք մը չպատրաստենք
մեր ձեռքով: Նախքան մեր բարե-
կամութիւնը... Իրողեցաւ, սյն-
պէս չէ՞, ժաքըլին:

Երիտասարդուհին կը հեծկողար:
Ռիէնի ձեռքը իրենին մէջ բռնած
էր, եւ կը սեղմէր զայն: Կը մտա-
ծէր նա թէ՛ իւր բոլոր քաջած տա-
ղապանքն ի վրջ, ասոնք բոլորը
իրեն ըսուելու արժանի էին. կը
մտածէր որ պարտաւոր էր անոր
ուսած խորհուրդին անսխալ, թէ՛
ի՛նչպէս պէտք էր քաջութեամբ
հանդուրժել ներգոյթիւնը:

—Շնորհակալութիւն, ըսաւ,
պարզօրէն:
Հայիւ թէ կը մեկնէր, ոտքի
ձայն մը կարծեց լսել սանդուխտ
նուստի դառնալու, որ վաւերա-
ցեալ է Ուստի միտքը (եկ) ըստ
հիւանդութեան իրենից: Իւր կաղա-
վարութեամբ:

Հարաւորապէս Ռիէնի հետ
մտածելու համար չարիք մը չպատրաստենք
մեր ձեռքով: Նախքան մեր բարե-
կամութիւնը... Իրողեցաւ, սյն-
պէս չէ՞, ժաքըլին:

Երիտասարդուհին կը հեծկողար:
Ռիէնի ձեռքը իրենին մէջ բռնած
էր, եւ կը սեղմէր զայն: Կը մտա-
ծէր նա թէ՛ իւր բոլոր քաջած տա-
ղապանքն ի վրջ, ասոնք բոլորը
իրեն ըսուելու արժանի էին. կը
մտածէր որ պարտաւոր էր անոր
ուսած խորհուրդին անսխալ, թէ՛
ի՛նչպէս պէտք էր քաջութեամբ
հանդուրժել ներգոյթիւնը:

—Շնորհակալութիւն, ըսաւ,
պարզօրէն:
Հայիւ թէ կը մեկնէր, ոտքի
ձայն մը կարծեց լսել սանդուխտ
նուստի դառնալու, որ վաւերա-
ցեալ է Ուստի միտքը (եկ) ըստ
հիւանդութեան իրենից: Իւր կաղա-
վարութեամբ:

Հարաւորապէս Ռիէնի հետ
մտածելու համար չարիք մը չպատրաստենք
մեր ձեռքով: Նախքան մեր բարե-
կամութիւնը... Իրողեցաւ, սյն-
պէս չէ՞, ժաքըլին:

Երիտասարդուհին կը հեծկողար:
Ռիէնի ձեռքը իրենին մէջ բռնած
էր, եւ կը սեղմէր զայն: Կը մտա-
ծէր նա թէ՛ իւր բոլոր քաջած տա-
ղապանքն ի վրջ, ասոնք բոլորը
իրեն ըսուելու արժանի էին. կը
մտածէր որ պարտաւոր էր անոր
ուսած խորհուրդին անսխալ, թէ՛
ի՛նչպէս պէտք էր քաջութեամբ
հանդուրժել ներգոյթիւնը:

—Շնորհակալութիւն, ըսաւ,
պարզօրէն:
Հայիւ թէ կը մեկնէր, ոտքի
ձայն մը կարծեց լսել սանդուխտ
նուստի դառնալու, որ վաւերա-
ցեալ է Ուստի միտքը (եկ) ըստ
հիւանդութեան իրենից: Իւր կաղա-
վարութեամբ:

Հարաւորապէս Ռիէնի հետ
մտածելու համար չարիք մը չպատրաստենք
մեր ձեռքով: Նախքան մեր բարե-
կամութիւնը... Իրողեցաւ, սյն-
պէս չէ՞, ժաքըլին:

Երիտասարդուհին կը հեծկողար:
Ռիէնի ձեռքը իրենին մէջ բռնած
էր, եւ կը սեղմէր զայն: Կը մտա-
ծէր նա թէ՛ իւր բոլոր քաջած տա-
ղապանքն ի վրջ, ասոնք բոլորը
իրեն ըսուելու արժանի էին. կը
մտածէր որ պարտաւոր էր անոր
ուսած խորհուրդին անսխալ, թէ՛
ի՛նչպէս պէտք էր քաջութեամբ
հանդուրժել ներգոյթիւնը:

խեղճ երիտասարդը անկողնոյ կը
ծառայէր: Բժիշկը յայտնած էր թէ
Սիլվէսթրի վիճակը շատ ծանր է:
Տարաբաղդին վրայ զարհուրե-
տիւթիւն մը եկաւ. օրն ի բուն
անխօս կը մնար, վայրագ անարի-
ներ կը նետէր ժաքըլին վրայ, եւ
Ռիէն ստեպ կը նշմարէր զայն:
—Տարօրինակ է այս, կ'ըսէր նա,
կարծես թէ վիշտ մը ունի, որ չը
յայտնէր: Գանի մը տխուր շարժ-
ներ գործեցան այսպէս: Սիլվէսթրը
օր ըստ օրէ կը տկարանար. իրի-
կուն մը, իւր վերջին վայրկեանն,
ժաքըլին եւ Ռիէնը իւր մահուան
մահճին մօտ կանգնեց նա, ցաւալին